

ΕΠΙΘΕΤΑ

Όρισμός-γέννη-καταλήξεις

Ένα από τὰ μέρη τοῦ λόγου, πού εἶδαμε σέ προηγούμενα μαθήματα, εἶναι τὰ ἐπίθετα.

Γενικά περί ἐπιθέτων

Ἐπίθετα λέγονται οἱ λέξεις πού φανερώνουν κάποια ιδιότητα ἢ ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ πού προσδιορίζουν π.χ. ὁ ὑψηλός κίνδυνος, ἡ λιθίνη οἰκία, τό ὑψηλόν δένδρον, ὁ πλούσιος νεανίας, ἡ δίκαια κρίσις, ἡ σῶφρων γυνή, τό βαθύ φρέαρ κ.ἄ.

Τὰ ἐπίθετα διακρίνονται σέ:

1. **τριγενῆ** καί **τρικατάληκτα**:

Ἔχουν *τρία γένη*, ἀρσενικό, θηλυκό καί οὐδέτερο καί *τρεῖς καταλήξεις*, μία γιά κάθε γένος,

π.χ. ὁ *καλός* Σαμαρείτης, ἡ *καλή* φήμη, τό *καλόν* ἔργον.

Ὁ *βαθύς* ποταμός, ἡ *βαθεῖα* τάφος, τό *βαθύ* φρέαρ. κ.ἄ.

2. **τριγενῆ** καί **δικατάληκτα**: Ἔχουν *τρία γένη*, ἀλλά *μόνον δύο καταλήξεις*, μία γιά τό ἀρσενικό καί θηλυκό καί ἄλλη γιά τό οὐδέτερο.

π.χ. ὁ *ἐνδοξος* στρατηγός, ἡ *ἐνδοξος* μάχη, τό *ἐνδοξον* παρελθόν·

ὁ *σῶφρων*, ἡ *σῶφρον*, τό *σῶφρον*

ὁ *ἐπιμελής* ἢ *ἐπιμελής*, τό *ἐπιμελές*

3. **διγενῆ** καί **μονοκατάληκτα**: ἔχουν *μόνον δύο γένη*, τό ἀρσενικό καί τό θηλυκό καί μία *κοινή κατάληξη*, ὅπως ὁ *πένης*, ἡ *πένης*, ὁ *φυγᾶς*, ἡ *φυγᾶς*, ὁ *ἄρπαξ*, ἡ *ἄρπαξ*, ὁ *μιγᾶς*, ἡ *μιγᾶς*. Τὰ *διγενῆ ἐπίθετα κλίνονται κατά τήν γ' κλίση*.

Κλίσις τῶν ἐπιθέτων

Ἡ *α'* κλίσις δέν ἔχει ἐπίθετα, κλίνεται ὅμως κατά τήν *α'* κλίσι τό θηλυκό τῶν τρικατάληκτων ἐπιθέτων τῆς *β'* καί *γ'* κλίσεως

ἡ *σοφή*, ἡ *καλή*, ἡ *ὑψηλή*, ἡ *ώραία*, ἡ *πλουσία*, ἡ *δίκαια*, ἡ *νέα* κ.ἄ.

Ἡ *β'* κλίσεως ἐπίθετα εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τό ἀρσενικό καί τό οὐδέτερο κλίνονται κατά τήν *β'* κλίση καί λέγονται **δευτερόκλιτα**.

ὅπως ὁ *σοφός* τοῦ *σοφοῦ* τό *σοφόν* τοῦ *σοφοῦ*

ὁ *καλός* τοῦ *καλοῦ* τό *καλόν* τοῦ *καλοῦ*

ὁ *πιστός* τοῦ *πιστοῦ* τό *πιστόν* τοῦ *πιστοῦ*

ὁ *δίκαιος* τοῦ *δικαίου* τό *δίκαιον* τοῦ *δικαίου*

Ἡ *γ'* κλίσεως ἐπίθετα εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τό ἀρσενικόν καί τό οὐδέτερον κλίνονται κατά τήν *γ'* κλίση καί λέγονται **τριτόκλιτα**

ὅπως ὁ *βαθύς* τοῦ *βαθέος* τό *βαθύ* τοῦ *βαθέος*

ὁ *εὐρύς* τοῦ *εὐρέος* τό *εὐρύ* τοῦ *εὐρέος*

ὁ *ταχύς* τοῦ *ταχέος* τό *ταχύ* τοῦ *ταχέος*

Α΄ Δευτερόκλιτα επίθετα

1. Άσυναίρετα

Παραδείγματα δευτεροκλίτων άσυναιρέτων έπιθέτων

α) Τρικατάληκτα

Ένικός Άριθμός

Όν.	σοφός	σοφή	σοφόν	πλούσιος	πλουσία	πλούσιον
Γεν.	σοφοῦ	σοφῆς	σοφοῦ	πλουσίου	πλουσίας	πλουσίου
Δοτ.	σοφῶ	σοφῆ	σοφῶ	πλουσίῳ	πλουσία	πλουσίῳ
Αίτ.	σοφόν	σοφήν	σοφόν	πλούσιον	πλουσίαν	πλούσιον
Κλ.	σοφέ	σοφή	σοφόν	πλούσιε	πλουσία	πλούσιον

Πληθυντικός Άριθμός

Όν.	σοφοί	σοφαί	σοφά	πλούσιοι	πλούσιαι	πλούσια
Γεν.	σοφῶν	σοφῶν	σοφῶν	πλουσίων	πλουσίων	πλουσίων
Δοτ.	σοφοῖς	σοφαῖς	σοφοῖς	πλουσίοις	πλουσίσαις	πλουσίοις
Αίτ.	σοφούς	σοφάς	σοφά	πλουσίους	πλουσίας	πλούσια
Κλ.	σοφοί	σοφαί	σοφά	πλούσιοι	πλούσιαι	πλούσια

Παρατηρήσεις

1. Τῶν τρικαταλήκτων έπιθέτων σέ **-ος** τό θηλυκό κανονικά λήγει σέ **-η** (πιστός, πιστή, συχνός, συχνή κ.ά.) αλλά όταν πριν από τήν κατάληξη **-ος** τοῦ άρσενικοῦ ὑπάρχει **φωνῆεν ἢ ρ**, τότε τό θηλυκό λήγει σέ **-α μακρόν** π.χ. νέος, νέα, ώραίος, ώραία, καθαρός, καθαρά (έξαιρεῖται τό ὄγδοος, ὄγδοή).

2. Στήν ὀνομαστική καί γενική πληθυντικοῦ τό θηλυκό τονίζεται ὅπως καί ὅπου οἱ ἴδιες πῶσεις τοῦ άρσενικοῦ* π.χ. αἱ άρχαῖαι, τῶν άρχαίων (οἱ άρχαῖοι, τῶν άρχαίων), αἱ πλούσιαι, τῶν πλουσίων (ὅπου καί ὅπως τό άρσ. οἱ πλούσιοι, τῶν πλουσίων).

* **Σημείωση:** Τό **θηλυκό** τοῦ έπιθέτου **κύριος** όταν λαμβάνεται ὡς οὔσιαστικό ἡ κυρία τονίζεται στήν **ὀνομαστική** καί **γενική** πληθυντικοῦ σάν οὔσιαστικό π.χ. αἱ κυρίαί νά ἐξέλθουν ἐκ τῆς βορείας θύρας. Κάθε Πέμπτη θά γίνεται κύκλος κυριῶν. Ὡς έπίθετο ὁμως τονίζεται ὅπου καί ὅπως τό άρσενικό, οἱ κύριοι, αἱ κυρίαί, τῶν κυριῶν, τῶν κυριῶν, π.χ. αἱ κύριαί ὑποθέσεις θά ἐξετασθοῦν ἐντός τῆς έβδομάδος.

